

NORTEKO TREN-BIDEARI ASTE HONTAN TXIRRITAK JARRIYAK

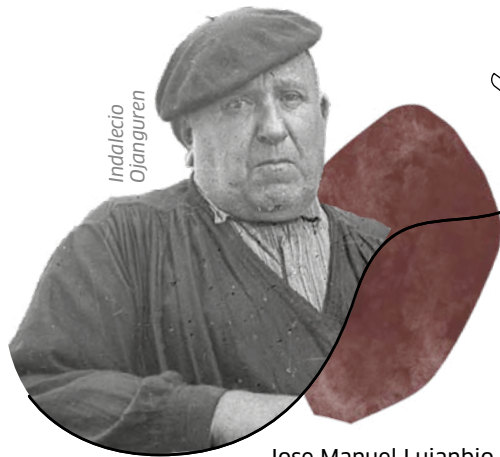
Doinua: Naparruatik ardo karraio A

Neurria: Lau puntuko handia (ip) / Zortziko handia (hg)

Testuaren iturria: Antonio Zavala. 1992. Txirrita.

Jose Manuel Lujanbio Retegi (1860- 1936).

Bizitza eta bertsoak. Auspoa. 468 or.

Jose Manuel Lujanbio
Txirrita (1860 Ereñotzu -
1936 Altza, Gipuzkoa)

1864an inauguratu zen Donostian Norteko Trenbidea. Aurrerapen handia izan zen baina, hasiera hartan ur lurrunezko lokomotora izaki, bere arazoak ere bazituen: “ikatz-jale” ikaragarria zen, nekez igotzen zituen aldapak eta botatzen zuen ke beltza bagoietan sartzen zen.

Horregatik, trenbidean argindarra sartzeak benetako iraultza ekarri zuen. 1929an gertatu zen.

1931ko sorta honetan Txirritak asmatu zuen azaltzen zer aldaketa ekarri zuen trenak eta zer alde dagoen makina ur lurrenak edo argindarrak mugitu.

- 1 Naparruatik ardo-karraio itzai* asko zan **ikusi** prankok bazauzkan hiri koskorak beren koilare ta **guzi** zurezko ardatzak lumerarekin* ahal zan maizena **igurtzi** denbora hartan Pantorrill zuten karreteruen **nagusi**.
- 2 Garai artako itzai koskorak ongi zebiltzan **lanian** Gipuzkuan da Bizkai aldian da Euskal Herri **danian** gorputzak bapo gobernatuaz edanian da **janian** akabo hoi en jornal-bidia trena etorri **zanian**.
- 3 Aditu zituztenian trenen txistua eta **marruak** gehientsuenak saldu zituzten idiak eta **karruak** esanaz: “Horrek jetsiko dizkik goi hoitan diran **arduak**”. Garai hartako haien abarkak ziran basurde-**larruak**.
- 4 Mila zortziehun hirurogeita zazpigarrengo **urtian** lehenengo trena ikusi nuen Espāniako **partian** bide pixka bat bistan pasa ta inoiz sartua **lurpian** ferra* berriak erantsi dizte handikan orain **artian**.

itzai = itzaina, idi zaina
lumerarekin = arrain-koipearekin

ferra = burdinazko arku, ganaduari apatxetan jartzen zaiona

- 5 Modu horretan jarri zuenak Norteko **ferrokarrila** jakinduria haundia zuen entendimentu **abila** gizonik ezin hasi liteke zaldi hobiaren **bila**: goizian irten Irundik eta iluntzerako **Madrila**.
- 6 Danak alkarri lagun zaiozun ilundu gabe **kopetik** indar haundian dijuala're gelditutzen da **kolpetik** inor ezertaz bihartzen bada Donostiara **Madritik** izugarritzko adelantua jarria dago **Nortetik**.
- 7 Linea horrek badauka zenbait tunel, zubi ta **errio** bi biderekin ipini dute sekulan baino **berrio** eletrikako indarra eta hoinbeste **guardarraio** gau eta egun gelditu gabe beti zerbaiten **karraio**.
- 8 Trenera lasai baliuake eginagatik **zahartzera** iyo-bidiak ederrak dauzka kotxian aixa **sartze'a** hamar legua bide pasa ta ordu beteko **etxera** lehengo segunda bezain ederra dago oraingo **terzera**.
- 9 Eseri-aulki ederrak eta beste gauza bat on-**ona**: ezertarako bihartzen bada kotxe bakoitzak **komona** lehenguan hantxen ikusi nuen larogei urteko **amona**, frantzes euskaldun buru-zuri bat, Bentaberriko **Moñoña**.
- 10 Karbonerarik* ez dute bihar fogonerorik* hain **gutxi** hor bihar dana: begiak ernai eta llabiari* **eutsi** abiatzian iriki eta ailegatutzian **itxi** gau eta egun gelditu gabe dabil txistu ta **irrintzi**.

Karbonerarik = Ikaztegririk, ikatza gordetzeko tokirik

fogonerorik = suginik, sua zaintzen duenik
llabiari = giltzari

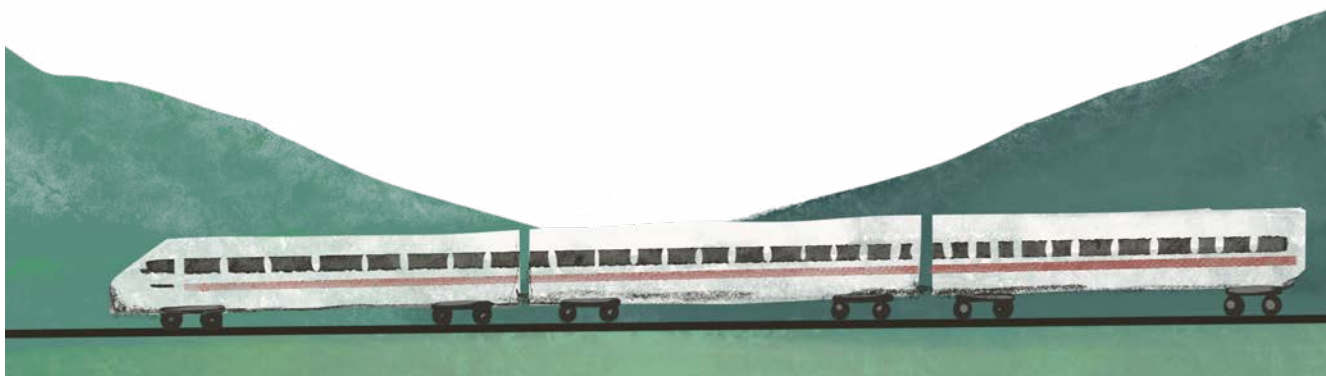

11 Gizon abila zan eletrika
sortu zuen maisu **hori**
pixka-pixka bat harek graduak
bajatu zizkan **suari**
orain indarra leku askotan
kendutzen zaio **urari***
garai batian merke zan baino
gaur balio du **ugari**.

12 Hola esanaz ur irakinak
egiten zuen **negarra**:
“Prezisua al da beti kalderan
kiskaltzen egon **biharra**?
Ez daukat beste alimenturik:
sua, kia ta **txingarra**
ongi miatzen baldin banazu
hotzian badet **indarra**».

13 Berari beira jarri zitzaion
zabaldurikan **besuak**
arrazoi hori ontzat hartu du
eletrikako **maisua**:
“Badakit zure gau ta egunak
dirala **lastimosuak**
hori egia esan badezu
itzaliko dia **suak**”.

14 Nere munduko jakinduria
izan da oso **azala**
Jangoikuari eskatzen diot
arren argitu **nazala**
garai batian ez genekien
eletrikarik **bazala**
orain ur hotzak dabilki trena
lehen irakinak **bezala**.

urari = argindarra urarekin egiten da

